

az olvasóval. Ezeket rendszerint diagramok formájában közli a könyvben, így könnyítve meg, és egyúttal szemléltetve az egyes kutatók által feltárt jelenségeket. A kutatások között találunk az 1900-as években lefolytatott vizsgálatokat, illetve sok olyan aktuális kutatómunkát, amely néhány korábbi kutatás újravizsgálása, illetve továbbfejlesztett formája.

A könyvben szereplő jelenségeket számos példával illusztrálták, így az olvasó áldozatául esik az úgynevezett „szórakoztatásnak”, hisz játszva tanulja meg a könyvben bemutatott nyelvi szituációkon keresztül, hogy mik is Herbert Paul Grice maximái, és hogyan érvényesülnek a kommunikáció során (157–164.), hogyan jelentkezik az udvariasság a nyelvben (167–196.), vagy éppen mik a beszélőváltás jellemzői kisgyermekeknél (216–218.). A példák naprakészek és változatos forrásokból származnak: találunk itt Facebook-bejegyzéseket, baráti beszélgetéseket, iskolai jeleneteket, irodalmi idézeteket, sőt, még a szerző családi beszélgetéseiből is szemezgethetünk. Ha a könyv elolvasása után valakinek mégis maradnának tisztázatlan fogalmak a fejében a társalgás birodalmában tett kalandozás után, a könyv végén szereplő *Fogalomtár* részben (375–381.) egyszerű és világos nyelven megfogalmazott ismertetést olvashat ezekről.

A bőséges irodalomjegyzék lehetővé teszi a hazai és külföldi szerzők ilyen irányú műveiben való elmélyedést, illetve utánajárást, egyúttal kiváló alapját képezheti egy későbbi nyelvészeti, pszichológiai vagy éppen pszicholingvisztikai kutatásnak. Így válhat ez a könyv egy könnyed délutáni olvasmánnyá a társalgás iránt érdeklődőnek, szakkönyvvé a kommunikáció kutatóinak, vagy éppen tankönyv, esetleg segédkönyv a főiskolai hallgatónak.

Alapos kutatáson alapuló, szemléletes és az életből vett példákkal illusztrált, könnyed, világos stílusban megfogalmazott mű. Pléh Csaba írása mindezen jellemvonásokat magán hordozza, noha jóval többet nyújt azoknál. Olyan szellemi utazásra invitál a hétköznapi emberi beszéd világába, amely önmagában a kutatások végtelen kincsestárának bizonyul. E hosszú és izgalmas utazás közepete sem feledkezik meg azonban könyvének valódi főszereplőjéről, arról a személyről, aki ezt a kutatást inspirálta, és akinek elévülhetetlen szerepe van ennek a műnek a megszületésében: a társalkodó emberről. Rólunk. (*Pléh Csaba: A társalgás pszichológiája. Budapest: Libri, 2012, 424 p.*)

Kárpáti László

Eszterházy Károly Főiskola
Neveléstudományi Doktori Iskola

Egy kutató küzdelmei a szocializmusban és a demokráciában

Az idén jelent meg Solymosi Frigyes harmadik könyve. Az első 2002-ben a Kairosz gondozásában (*Valóban kollaboránsok voltunk? Tudomány, elkötelezettség, hazaszeretet*), a második 2009-ben: *Valóban ezt akartuk? Egy elkötelezett konzervatív vívódásai* a Mundus kiadásában. Az ez évben napvilágot látott új írás az előzőektől elsősorban abban különbö-

zik, hogy pályafutásának teljes vertikumát ismerteti a gyermekkorától mostanáig.

A könyv hét fejezetre oszlik, az első kettő a gyermekkoráról és a hallgatói időszakról szól. Ebből érthetjük meg, hogy a Rákosi-korszakban a családot érintő represszív intézkedések, a piarista gimnázium szellemi hatása és nem utolsósorban a családból két nagybácsi belépése Szent Ignác harcos rendjébe (jezsuiták) egyértelműen megalapozták a szerző elkötelezett, mélyen konzervatív gondolkodását, vi-

lágnezetét. Egy év sikertelen próbálkozása után végül sikerült a szegedi Tudományegyetem vegyészkarára bejutnia. Tehetsége és szorgalma mellett az is biztosan hozzájárult, hogy a labdarúgó pályán is kiemelkedőt tudott nyújtani. Így mint az első osztályú SZEAC második csapatának kőkemény középhátvédje aratott megérdemelt sikereket. Abban az időben, az ötvenes években, ugyan nem voltak a keret tagjai milliós fizetésekkel elkényeztetve, de mivel tudtak futbalozni, kétségtelen, hogy számos előnyt élveztek aktív pályafutásuk idején. Solymosi Frigyeszt szintén tisztelték, megbecsülték, így sikerült a párttagságot erőltető, olykor erőszakos nyomást viszonylag könnyen hátrítania. Határtalan szorgalommal dolgozott a laboratóriumokban, és ez felhívta rá főnökei figyelmét. Mint a jövő reménybeli kutatója, álláshoz jutott az intézetben, és később, az addig elért eredményei jutalmául hosszabb (Cambridge, Nyugat-Berlin, Austin), majd rövidebb időre (Innsbruck, München, ismét Cambridge, Berlin) külföldi tanulmányutakra indulhatott. Ezek az utak egyértelműen tovább mélyítették benne a „szabad világban” tapasztalt demokratikus gondolkodást. Figyelemre méltó, hogy a csábító lehetőségek ellenére minden útvjáról hazahozta a családjá és a hazája iránti, megigathatatlan szeretete.

A negyedik fejezetben ismerkedhetünk meg, akadémikusként az évi közgyűléseken elhangzott, a tudománypolitikát érintő bírálataival és javaslataival. (1984, 1986, 1987, 1988, 1990). Tudománypolitikai tevékenysége a rendszerváltás idején és utána törvényszerűen fokozódott. A rendszerváltó közgyűlésen emlékezetes hozzászólását, 1992-ben követte az „Akadémiai tisztségviselők megbízatásának időtartamáról” elhangzott javaslata, amelyet a megszokottól eltérve, közvetlenül elhangzása

után az akkori elnök, Berend T. Iván „pusztítónak” véleményezett. A könyvben részletesen olvashatunk azokról a kritikai javaslatairól, amelyekben kitartóan kezdeményezte a tudomány fokozott anyagi támogatását, sőt folyamatos növelését.

Solymosi akadémikus tudománypolitikai aktivitása természetesen vezetett el a politikában és közéleti tevékenységben egyre aktívabb részvételhez. Életének ezt az új periódusát a könyvben jól követhetjük. Az V. fejezet 3. pontjában megismerjük azokat az értelmiségi csoportosulásokat, amelyekben a szerző alapító vagy vezetőségi tagként végzett munkát: Professzorok Batthyány köre – 1995; Magyarok Világszövetségének szegedi csoportja – 1996; Vének Tanácsa – Orbán Viktor egyik tanácsadó testülete – 1996; Nemzeti Kör – 1996; Százak Tanácsa – 2001; Szövetség a Nemzetért – 2003; Deák Ferenc Társaság – 2003. A vezetők, illetve a tagok közötti levélváltások és állásfoglalások tanulmányozása igazolja, hogy a szerző kritikus, de objektív hozzáállása mellett, mindvégig a konzervatív jobboldal érdekeit tartotta szem előtt. Ebben az időszakban több mint száz cikket jelentett meg a Magyar Nemzetben, amelyekben a pozitívumok mellett jobbtó szándékú bírálataival rámutatott az általa hibásnak tartott irányokra. A VII. fejezetben az első és második könyvben közzétett írások után született cikkekből 87 oldalon keresztül olvashatunk teljes terjedelmű összeállítást. A recenziót író csupán pár cikket említ, amelyek számára leginkább érdeklődésre tartottak számot: A baloldal népszerűségvesztése (*Népszabadság*, 2009); Magyarország külföldi megítéléséről (*Népszabadság*, 2010); Akadémia, politika és közélet (*Népszabadság*, 2011); Harc vagy béke? (*Népszabadság*, 2011); Egy hívő lélek töprengései (*ÉS*, 2012); Hallgassunk vagy bíráljunk

(Figyelő, 2012); Természetesen az itt nem idézett többi analízis és kritika ugyancsak megérdemelné, hogy említve legyen.

Újra és újra átolvasva a könyvben szereplő írásokat, úgy tűnik, hogy a szerző realista, elkötelezett konzervatívizmusa a több mint húsz év alatt nem változott. Továbbra is jobboldali, de mindenképpen kritikus, demokratikus gondolkodású maradt. Ami változott, az a szerzőt körülvevő háttér. Ez utóbbi valóban erősen elmozdult az idők folyamán.

A recenzió végén föltehetjük a kérdést, hogy ajánlható-e a könyv az olvasónak.

Erre válaszul Dante Alighieri *Isteni Színjátékából* a Purgatórium XVII. fejezet utolsó (139.) sora idézhető Babits Mihály fordításában: „Elhallgatom, hogy rájöhesz magadtól.” (*Solymosi Frigyes: Egy kutató küzdelmei a szocializmusban és a demokráciában. Budapest: Agroinform Kiadó, 2014*)

Csernay László

az orvostudomány doktora, professzor emeritus

Vatikáni kútfők a magyar történelemlről

2012-ben újabb, mégpedig a hatvanéves Erdő Péter tiszteletére ajánlott kötettel bővült a *Collectanea Vaticana Hungariae* sorozat. A *Magyarország és a Római Szentszékek (Források és Távlatok)* címmel közölt tanulmánykötet elsősorban a vatikáni magyar kutatások legújabb eredményeit, valamint azokat a lehetőségeket hivatott demonstrálni, amelyeket a kutatható vatikáni források egyre bővülő tárháza kínálhat a magyar történészek számára. A tanulmányok, amelyekhez – ahogy arra a kötet alcíme is utal – függelékként forrásátiratok társulnak, a feldolgozott témák szerinti kronologikus rendben követik egymást, miközben a középkortól egészen a 20. századig kalauzolják az olvasót, és kiválóan bizonyíthatják, hogy a vatikáni források nemcsak a magyar–szentszéki kapcsolatok vonatkozásában, hanem azokon túl is fontos adatokkal gazdagíthatják magyar történeti, elsősorban persze egyháztörténeti ismereteinket. Erre, valamint ebből fakadóan a vatikáni magyar történeti kutatások értékére és fontosságára egyébként a kötet szerkesztője, *Tusor Péter* is utal tanulmányában.

Fedelez Tamás tanulmánya a Vatikánban fennmaradt későközépkori forrásoknak, egész pontosan az Apostoli Kamara korabeli nyugtáinak magyar vonatkozású adatgazdagságára hívja fel a figyelmet. Már e források is őriznek adatokat azokról a segélyekről, amelyeket a Szentszék az oszmánok elleni harcra folyósított. A kora újkorban aztán mind fontosabbá váltak a Magyarországról a törökellenes harcokat anyagilag és erkölcsileg egyaránt elkötelezetten támogató Rómához vezető diplomáciai szálak: VII. Kelemen pápa *Nemes Gábor* ismertette brévei kiválóan példázhatják a magyar, jelen esetben dalmát–horvát végvárok támogatására irányuló szentszéki erőfeszítéseket. A végvár vonal finanszírozása egyébként még az I. Ferdinánd kinevezte magyar püspökök pápai megerősítésekor is előtérbe került, amikor III. Gyula ilyen célokra rendelte a beiktatott főpapoktól elvart *annata*-összegeket. E megerősítésekkel, illetve az azok körüli diplomáciai aktivitásokkal foglalkozik tanulmányában *Fazekas István*, mégpedig a hiányos vatikáni források helyett bécsiekre támaszkodva. A királyi Magyarország után a Balkán és a Hódoltság világába vezet *Molnár Antal* tanulmánya, amely azoknak a raguzaiaknak a missziós tevékenységével foglalkozik, akik az Oszmán Birodalomban